

האם יחזרו הבחורים לבוץ הלבנוני?

רצונות אי-ביטחון

של החיל הוא להגן על גבול ישראל מפני ירי של קאטיושות ופיגועים אחרים. ולפני הנסיגה הוחלט לכוח זה, כפה מלא, "גיבוי". כלומר: מול פני כל אתגר חמור, תגביר ישראל את עזרתה לצדל, בכסף, בנשק, ובמיקרה הצורך גם בהתערבות צבאית ישירה. זאת היתה הקונספציה.

ול הקונספציה הזאת הצגנו כמה שאלות. שאלנו: איך תגיב האוכלוסיה המקומית, ובעיקר האוכלוסיה הישראלית, על קיומה של מיליציה כזאת באזור שלה?

אמרנו: בעיני האוכלוסיה הישראלית, יראה צד"ל כשתי צורות שונות, ושתיהן שליליות. מצד אחד, הוא יראה כמיליציה נוצרית עוינת, המטילה את מרותה על אזור שאינו נוצרי. והוא עלבון לעדה גאה. מצד שני, הוא יראה ככוח של ישראל על אדמת המולדת הלבנונית.

הזהרנו: שמא יהווה עצם קיומו של צד"ל גירוי מתמיד לעדה הישראלית, שהיא (אולי) ארישה למה שקורה בישראל עצמה, אך שאינה יכולה להיות ארישה לקיום גוף זר כזה בארצה? ומכאן המסקנה: שמא התרופה גרועה מן המחלה? שמא התרופה תמנע את ריפוי המחלה? שמא יגרום דווקא קיום צד"ל לכך שהשיעים לא יסיימו את מילחמתם בישראל, אלא להיפך, דווקא יראו חובה קרושה בהמשכה?

אין בישראל מוסד המסוגל לדון ולשקול את כל האופציות הקיימות במצב מסוים, על החיוב והשלילה שבהן, אין מועצה עליונה לביטחון לאומי, בעלת צוותות בלתי-לויים, המסוגלת לערוך ביקורת יסודית על הקונספציות הביטחוניות של המטכ"ל ושרותי הביטחון השונים. עד כמה שידוע לי, לא נערך מעולם דיון רציני על הקונספציה של רצועת הביטחון.

שרה-ביטחון החליט, בעצה אחת עם ראש-המשלה, והמשלה הסכימה, כפי שהיא מסכימה לכל דבר הבא מצד"ל, לא נבדקו כלל האופציות החלופיות: נסיגה גמורה והתגוננות לאורך הגבול, פרישת יוניפי"ל לאורך הגבול, ועוד. השאר נשאר לנסיין המעשי בשטח. (להוכיח שוב את אימרתו של ביסמארק: טיפש לומד מנסיונו. חכם לומד מנסיונם של אחרים.)

יש להודות כי במשך יותר משנה היה נדמה כי טעינו. לאורך הגבול שרר שקט יחסי צד"ל עמד בתפקיד שהוטל עליו, כשהוא פועל תחת פיקוח צה"ל צמוד ורצוף. הנסינות של השיעים והפלסטינים לפגוע בצד"ל /או בישראל לא עברו את הגבול הנסבל. שמחנו שנבואותינו השחורות התבררו. עכשיו, לפתע, הכל השתנה.

ראה שהיה זה עניין של זמן, היה תהליך איטי. השיעים היו עסוקים בענייניהם הפנימיים ובמאבקם בשאר העדות. לא היה די סיוע מן החוץ. טרראן לא לחצה. והנה עכשיו, פיתאום, יש משבר.

נערכות התקפות מאסיביות על עמדות צד"ל. נעשה נסיון להכות אותם שוק על ירך באיזור ג'זין — עיירה שהיא מחוץ לרצועת הביטחון עצמה, אך שצד"ל התעקש להחזיק בה כדי למנוע מן המוסלמים את ההשתלטות על איזור נוצרי. חיילי צד"ל נהרגים ונפצעים במיספרים העוקרים — את גבול הנסבל. יותר מ-60 אנשי צד"ל נהרגו — כ-3% של הכוח כולו. באופן יחסי, זה עולה בהרבה על אבידות צה"ל במילחמת הלבנון.

המטכ"ל חרד מפני התמוטטות צד"ל. כדי למנוע זאת, הוא מכריז, יש צורך בהפעלת "גיבוי" המובטח. כלומר: בהורמת כוחות של צה"ל לאיזור המאבק, בהתערבות צבאית ישירה של ישראל.

חיילי צה"ל יחזרו לבוץ הלבנוני. והפעם כדי להגן על הכוח, שאולי גרם למשבר זה בעצם קיומו.

מילחמה יש שני הצדדים. מיהו האוייב? לפני המלחמה לא התחשב איש בשיעים. ידעו שהם קיימים, כעדה עניה ואילמת. כנתון סטטיסטי בספרים על לבנון. כמו באגדה הערבית הקלאסית, מצא הדייג אריאל שרון את הבקבוק, חילין את הפקק והניח לגיין השיעי להיחזק החוצה.

שלא כמו באגדה הערבית, לא הצליחה ישראל להחזיר את הגיין לבקבוק שלו. כיום הוא מלך אימים בעולם. מבצע מעשי-טרור בחצי-המאה ארצות, מאיים על קיום צד"ל ועל גבול ישראל. האם יצטרך החייל הקרבי הישראלי לשלם שוב את המחיר?

לא נותרה שום קונספציה. הכל היה הרוס. ואז צצה הקונספציה הקודמת, הישנה, של רצועת הביטחון. זה היה משהו מפא"י אופייני: כן ולא. נסיגה, אבל לא לגמרי. להוציא את הבחורים, אבל להשאיר אותם איכשהו, שם. להיות בחוץ, אבל גם בפנים. שיא התיחבום.

אשר זה, הוחלט ובוצע, ציירנו מעל לרעיון זה סימון-שאלה גדול. שאלנו: האם תהיה זאת רצועת-ביטחון, או רצועת אי-ביטחון?

הרעיון עצמו היה פשוט. ואני פוחד מפני רעיונות פשוטים. כשהנושא הוא גורלם של עמים, ובייחוד כשזה כולל את גורל עמי שלי. וזה הרעיון: צה"ל ייצא מלבנון, כמעט לגמרי. מאחוריו ישאיר צבא-שכיר, שיתפוס רצועת-אדמה רחבה — אך לא רחבה מדי — לאורך הגבול. ברצועה זו תשלוט ישראל באמצעות בא-כוח. מה שנקרא באנגלית BY PROXY.

נגיים חיילים לבנוניים, נוצרים ואחרים, תחת פיקוד נוצרי. הם ילחמו. הם ימותו. אנחנו נצייר אותם, נדריך אותם, ולמעשה גם נפקד עליהם. אך הם יישו את המלאכה. אנחנו נסתפק רק ב"חונכים". אם יישפך דם, זה יהיה דם של אחרים. (השבוע הצהיר יצחק רבין בנאווה שישראל אינה רוצה ש"חיילים זרים" יגנו עליה. זה לא היה מדוייק. ישראל אינה רוצה שחיילי יוניפי"ל, הסרים למרות האו"ם, יגנו עליה. אבל היא רוצה שחיילי צד"ל, הסרים למרות ישראל עצמה, יגנו עליה.)

רעיון עצמו אינו כליכך חדש. כמעט כל אימפריה קולוניאלית הקימה כוחות שכירים בקרב ה"גילדים", בני המושבות שלהן. לבריטים היו ה"גורקאס" מנפאל, ועשרות גייסות של הודים, אפריקאים, ומה לא. לצרפתים היו גדודים של "סואוויס", בני שבט מסויים באלג'יריה, וכן כוחות אפריקאים ממושבות רבות.

הכוח הנושא את השם הגרנאדיזוי, צבא הרום לבנון, הוא כוח קולוניאלי כזה, צבא-שכירים לכל דבר.

הטענה כי צבא זה משרת גם מטרות לבנוניות פנימיות, וממלא תפקיד מסויים למען הנוצרים במילחמת-העדות הניצחית, אינה משנה עובדה זו. זה מכבר אין ישראל מסתירה שהיא משלמת את שכרם של חיילי צד"ל. מספקת להם את הנשק והמדים, וכי מטרות העיקרית

אם אנחנו חוזרים ללבנון? איש אינו מדבר על כך, חלילה. מה פיתאום? אנחנו הולכים רק "לגבות" את צד"ל בלבנון. מילה נהדרת — "לגבות", זה נשמע כליכך תמים. לתת למישהו גב. אבל במילים פשוטות וגסות, פירוש הדבר הוא לשלוח את בחורינו אל תוך לבנון, אל תוך הארץ המקוללת ההיא, אל תוך ביצת הרום והרמעות. שנתיים אחרי עלייתם של שימעון פרס ויצחק רבין לשלטון, הגענו שוב אל נקודת היציאה. צה"ל בלבנון.

אגדה מספרת כי הליכוד הכניס אותנו ללבנון, והמערך ה הוציא אותנו משם. והיא אגדה יפה. הצעה היא שאין לה הרבה קשר עם המציאות. הליכוד הבין ופנתה נגד המלחמה, התעורר המערך ותבע את היציאה עשה ואת לבנון. כדי להרוס את תשתית המחבלים. יצחק רבין יעץ לאריאל שרון איך להרק את המצור על ביירות, והמליץ על ניתוק המים והחשמל של עיר-המיליון. רק אחרי שהסתבר מעל לכל ספק שדעת-הקהל בישראל השתנתה ופנתה נגד המלחמה, התעורר המערך ותבע את היציאה משם. אז גם היו שימעון פרס ויצחק רבין מוכנים לנאום בעצרת של שלום עכשיו.

אחרי הכישלון, אחרי הזוועות, אחרי צברה וישאת-לא. כך גם ברך חזרה. אחרי שנוצר במדינה לחץ עצום להוצאת חיילינו מלבנון, היה המערך מוכן לבצע זאת. תחת מהלומות הגרילה הישראלית, מול פני הקברים שנפערו מדי יום, אחרי שמיספר ההרוגים מקרב חיילי-צה"ל התקרב ל-650, קלט המערך שווה הדרכ הפופולארי. יותר מזה: שווה ררישה אחידה של הציבור כולו, משמאל ומימין, מהמערך ומהליכוד. וכשם שהמערך הסכים לפלישה, כך הסכים הליכוד לנסיגה. הוא אימגם קצת. הוא תבע קו קצת שונה. הוא התווכח על כמה קילומטרים, אך עקרונות רצה נכסיה, במהרה, ושמה שהמערך מוכן לעשות זאת במקומו. במשך כל ימי ההרפתקה היא, היה ההבדל בין הליכוד והמערך קטן מאוד, הבדל של גוון, לא של צבע. והוא הדין לגבי ההחלטה החשובה מכל: זו ששמה רצועת-הביטחון.

את רצועת הביטחון המצא — גם זאת יש לזכור — המערך. היה זה כאשר יצחק רבין (אותו יצחק רבין?) היה ראש-המשלה, ושימעון פרס (אותו, אותו) היה שר-הביטחון. בשעה שמשלת-ישראל התחילה להרק את קשריה עם הפלנגות הצחוניות של ממשלת ג'מיל בצפון, נולד הרעיון לשכור כמה שכירי-חרב שיקימו מובלעות נוצריות לאורך הגבול. אחד מהם היה המייג'ר סעד חדאד. (היה לשימעון פרס ממי ללמוד. כפי שגילה משה שרת ביומניו החישובניים, הציעו דוד בן-גוריון ומשה דיין עוד ב-1955 לשכור אישיות קצין מארוני, כדי להקים בחלק מלבנון קהילה נוצרית, אנט-ערבית.)

קמו כמה מובלעות, שהתמזגו במשך הזמן, על פי דרישת ישראל, למובלעת אחת. ב-1978 שלחה ממשלת-הליכוד את צה"ל לפלישה הראשונה ללבנון. זה היה "מבצע ליטאני", עור וייצמן היה שר-הביטחון, מוטוה גור היה הרמטכ"ל. היעדים היו מובלבלים, המובצע עצמו פרימיטיבי, אך כשצה"ל נסוג, השאיר לאורך הגבול רצועת-ביטחון אחת ורציפה.

כן לא היה זה קשה לממשלת-האחרות-הלאומית, בהנהגת שימעון פרס ויצחק רבין, להחליט מה לעשות בעיקבות הנהגה. כל התפיסות שהובילו למילחמת-הלבנון התי-מוטטו. מתה תוכניתו הגרנאדיזוית של אריאל שרון (גירוש הפלס-טינים מלבנון לסוריה, ומשם לירדן; הקמת דיקטטורה מארונית; הפיכת לבנון למדינת-חסות של ישראל; סילוק הסורים מלבנון וכיו"ב). לא נותר ממנה אלא ענן של עשן מעל 650 קברים. מתה סיסמותו של בגין (ארבעים הקילומטרים).